

Handbók í lyflæknisfræði, fjórða útgáfa

Guðmundur Þorgeirsson

lyflæknir og prófessor

gudmth@landspitali.is

Handbók í lyflæknisfræði kemur nú út í fjórða sinn og undir stækkaðri ritstjórn því Davíð O. Arnar og Sigurður Ólafsson hafa bæst í hóp Ara Jóhannessonar og Runólfs Pálssonar. Gagnger endurskoðun hefur orðið á öllu efni bókarinnar frá síðustu útgáfu og komin er bráðnaðsýnleg bendiskrá í bókina sem byggir á íslenskum íðorðum. Þetta er falleg bók, fer vel í hendi og kemst í sloppvasa. Helsti markhópurinn eru læknafræðingarnir í framhaldsnámi og læknanemar en vegna umfangs efnisins og aðgengileika má fullyrða að hún getur nýst öllum sem fást við lyflæknisfræðileg vandamál sem reyndar hafa oft tilhneigingu til að hríslast inn í viðfangsefni annarra sérgreina læknisfræðinnar, sem og margra annarra heilbrigðisstétta.

Bókarinnar hefur verið beðið með nokkurri óþreyju því þriðja útgáfa kom út fyrir 9 árum. Þessi óþreyja er vitnisburður um þær viðtökur sem bókin hefur áður hlotið og segir ef til vill allt sem segja þarf um notagildi hennar og hvernig hún mætir þörfum lesenda fyrir áreiðanlegar, tímanlegar og gagnreyndar upplýsingar sem eru aðgengilegar og á íslensku. Ritstjórnarnir varpa þeirri spurningu fram í formála hvort þörf sé á íslenskri bók um lyflæknisfræði í ljósi þess að til er ítarlegur bókakostur um þetta efni á aðgengilegum erlendum tungumálum. Þeir svara spurningunni játandi. Hefðu sennilega ekki ráðist í þetta mikla verk án slíkrar sannfæringar. Undir þá niðurstöðu skal tekið hér og viðtökurnar sem bókin hefur hlotið taka af öll tvímæli.

Við lifum á miklum breytingatímum í læknisfræði og heilbrigðisþjónustu þar sem ný þekking ryðst fram af þunga, ný meðferðarúrræði bjóðast og fleiri valkostir. Stóraukin krafa er gerð um ítarlega upplýsingagjöf til sjúklinga og aðstandenda, ekki bara fyrir upplýst samþykki fyrir rannsóknir og meðferð, heldur fyrir rækilega upplýsta beina þátttöku í allri ákvarðanatöku, byggða á gagnreyndum upplýsingum og vitneskju um vafaatriði og óvissu. Stóra málið og mestu tíðindin

Alls eru höfundar 52, Háskólaútgáfan gefur út. Bókin er tæpar 500 blaðsíður að lengd og skiptist í 30 kafla.

í þessari útgáfu er því að fá þessar upplýsingar á vandaðri íslensku. Þar skiptir greinilega sköpum vandvirkni ritstjórnanna og skilyrðislaus krafa um samkvæmni. Þetta stóra framlag er margþætt:

1. Hagnýtar, brýnar, oft lífsnaðsýnlegar upplýsingar verða eins aðgengilegar fyrir íslenskt fagfólk og hugsast getur.
2. Kostur gefst á staðfærslu sem eykur hagnýti bókarinnar, ekki síst fyrir þá sem eru að feta sín fyrstu skref á torfærri slóð heilbrigðisþjónustunnar.
3. Fyrir er nefnd vaxandi krafa um upplýsta þátttöku sjúklinga og aðstandenda í allri ákvarðanatöku. Upplýsingin styrkist að sjálfsögðu mjög ef hún getur farið fram á móðurmálinu. Reynslan af *Handbók í lyflæknisfræði* lofar góðu og ætti að vera hvati til stóraukinnar útgáfu um læknisfræðileg efni á íslensku.
4. Vönduð íslensk umfjöllun um hin viðamiklu fræði lyflæknisfræðinnar er mikilvægt framlag til íslenskrar menningar og hjálpar lesendum bókarinnar að hugsa og tala um þessi fræði á íslensku.

Um einstaka íðorð og tiltekna málfarslausnir má að sjálfsögðu deila enda ræður smekkur miklu. Nefni aðeins eitt dæmi: „Endarterectomy“ er þýtt „aðaþelsbrottnám“. Þetta er augljós ónákvæmni því verið er að fjarlægja miklu meiri vef en aðaþelið eitt og sér sem er í mesta lagi

1µm að þykkt. Undirritaður kysi orðið æðakölkunarbrottnám, „atherectomy“.

Það er rökréttari lýsing á aðgerðinni heldur en „innlagsbrottnám“ sem væri bein þýðing. Þetta er að sjálfsögðu smáatriði en það er hins vegar ástæða til að vekja athygli á hve málfarslegu álitamálinu eru mörg og hversu vel hefur tekist til þegar litið er á bókina í heild.

Fyrsta málsgrein í fyrsta kafla bókarinnar vísar til nýlegra leiðbeininga Evrópska endurlífgunarráðsins um framkvæmd endurlífgunar. Þar með er sleginn mikilvægur tónn í efnistöku bókarinnar: Hún byggist á gagnreyndum upplýsingum og reynt er að vísa til nýlegra klínískra leiðbeininga þar sem því verður við komið. Þótt ég hafi ekki haft tæk á að rýna alla bókina af gaumgæfni virðast mér höfundarnir trúir þeirri stefnu og jafnframt ná í ríkum mæli að tryggja að gögnin sem vísuð er til séu tímanleg. Reyndar hefði mátt ganga ennþá lengra í þjónustu við lesendur með því að birta í sérstökum kafla lista yfir nýjustu og veigamestu klínískar leiðbeiningar á efnissviði bókarinnar, hvar þær er að finna og hvaða breytingar hafa helstar orðið frá síðustu útgáfu þeirra. Margir munu sakna einhverra tiltekinna klínískra leiðbeininga sem eru mikilvægur fyrir starf þeirra. Undirritaður saknar þess til dæmis að ekkert er fjallað um klínískar leiðbeiningar um hinn mikilvæga lyfjaflokk statínlyf. Nánast enginn endurómur er í texta bókarinnar um mikla umræðu sem fram hefur farið um síðustu leiðbeiningar um statínnotkun og í þeim tilvikum þar sem um þessi lyf er fjallað í bókinni er óljóst á hvaða grunni tiltekna ráðleggingar byggjast. Það er hins vegar ekki markmið bókarinnar að vera tæmandi uppflettirit um allar hliðar fræðanna heldur knappur texti og aðgengilegur og fyrst og fremst hagnýtur. Það hefur tekist með miklum ágætum og mjög skýrar myndir, töflur og fjölmörg prýðileg flæðirit styðja vel við þann tilgang bókarinnar.

Nýjasta útgáfa *Handbókarinnar* auðgar íslenska lyflæknisfræð og hagnýtir dýrmæta og ört vaxandi þekkingu í þágu sjúklinga með fjölbreytt heilsufarsvandamál.